

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämistä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Lakiuudistuksen tavoitteet ovat kannatettavia ja säädökset pääosin asianmukaisia. Lain soveltamisala on nykyistä lainsäädäntöä laajempi ja laki huomioi hyvin eri perusteella maahan muuttavien tilanteet ja tuen tarpeet. Esitetty 4 § Lain soveltaminen lapseen on erittäin tarpeellinen ja korostaa sitä, että palveluissa on ensisijassa huomioitava lapsen etu. Ohjaa siihen, että tehtäessä perheille kotoutumissuunnitelmaa, on huomioitava myös lasten yksilölliset tarpeet ja mielipiteet. Lakiesityksessä korostetaan monialaista yhteistyötä, palvelujen yhteensovittamista ja palveluketjuja eri toimijoiden kesken, mikä on erittäin hyvä asia. Esitys on laaja-alainen ja kattava, perusteluosio on kattava ja tulee ohjaamaan lain soveltamista. Herää kysymys, onko esityksessä paikoin liiankin yksityiskohtaista säätelyä, joka voi olla toimintaa rajoittavaa ja asettaa esteitä paikallisista tarpeista nouseville yhteisille toimintatavoille. Esimerkiksi kuntien koko ja kunnissa asuvien maahanmuuttajien määrät vaihtelevat. Toimintaa on pystyttävä sopeuttamaan myös paikkakuntaakohtaisesti.

Lainsäädännön tulee olla sellainen, että se tukee kotoutujan omaa toimijuutta, oman elämänsä hallintaa ja vastuuta sekä velvollisuuksia kotoutumisesta. Laki ei saa ohjata liialliseen holhoukseen ja työntekijäkeskeisyyteen vaan tukea vahvasti maahan eri syistä asettuvia henkilöitä säilyttämään vastuu omasta elämästä ja kotoutumisestaan.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

Monialainen palvelutarpeen arviointi ja suunnitelman laadinta on erittäin kannatettava. Palvelutarpeen arviointeja koskevat pykälät ovat osin erittäin yksityiskohtaisia ja pitkiä. Osan niiden sisältämistä säännöksistä voisi siirtää asetuksella annettavaksi.

Laki laajentaa kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin kohderyhmää nykyisestä. Pykälissä tulisi säätää mahdollisuudesta jättää arviointi tekemättä tilanteessa, jossa se on ilmeisen perusteetonta. palvelutarpeen arvioinnissa ja kotoutumissuunnitelman laadinnassa olisi hyvä määritellä lakitasoisesti niiden minimisisällöstä.

Arvioiden ja suunnitelmien sisällöt olisi tarpeen määritellä asetuksessa tarkemmin. Kotoutujien tulee olla yhdenvertaisia riippumatta paikkakunnasta, jossa asuu.

14 §: Kotoutumissuunnitelma: Kotona pieniä lapsiaan hoitavien vanhempien kohdalla, on tärkeää, että he voivat toiveensa, ajankäyttönsä, voimiansa ja elämäntilanteensa mukaan osallistua heille sopivaan kotoutumista tukevaan toimintaan. Käytännössä tämä toteutuu tällä hetkellä alueellamme niin, että heitä tavataan ja heidän toiveitaan kuunnellaan ja tuetaan omaehtoiseen kotoutumista edistävään toimintaan. Varsinaisen kotoutumissuunnitelman laatiminen ei välttämättä ole näissä tilanteissa tarpeellista.

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

Ei lausuttavaa.

Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

On hyvä asia, että monikielinen yhteiskuntaorientaatio on sisällytetty lakiin. Käytännön toteutus on osin haasteellinen asia. Pykälässä on maininta, että palvelua järjestetään mahdollisuuksien mukaan. Muotoilu antaa mahdollisuuden olla toimintaa järjestämättä. Tämä on ongelma yhdenvertaisuuden kannalta. Palvelun järjestämisen kustannusvaikuttavuutta on myös vaikea arvioida.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

On perusteltua, että vastuu pienryhmäkodeista tulisi olemaan hyvinvointialueella. Tärkeää on , että lakiin tullaan kirjaamaan velvoite kuntien kuulemiseen ennen pienryhmäkodin perustamista. Nuoret ensi sijassa nuoria, joiden elämässä kuntien palvelut ovat keskeisessä roolissa.

33 §.ssä säädetään edustajan määräämisestä oleskeluluvan saaneelle alaikäiselle. Käytännön toteuttamisessa voi haasteeksi nousta tehtävään soveltuvien edustajien löytäminen, ohjaaminen ja kouluttaminen, kyseessä on uusi tehtävä hyvinvointialueille. Tarvitaan tiivistä yhteistyötä ely-keskusten kanssa, jotka vastaavat edustajatoiminnan suunnittelusta, valvonnasta ja ohjauksesta.

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

41 §:ssä todetaan, että kunnan on kuultava hyvinvointialuetta, jos muuttajalla on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita. Koska puhutaan haavoittuvassa asemassa olevista henkilöistä, pykälää tulisi muuttaa niin, että hyvinvointialueen kuulemista edellytetään aina kun on kyse 41 §:n mukaisista kuntaan ohjattavista henkilöistä

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

45 §:stä on syytä poistaa "tarvittaessa" sana, joka on siinä turha. Kannatettava muotoilu olisi: Kunnan on yhteistyössä hyvinvointialueen, muun viranomaisen ja palveluntuottajan kanssa huolehdittava 10 §:ssä tarkoitettujen kotoutumista edistävien palveluiden yhteensovittamisesta siten, että yhteen sovitettuja palveluita tarvitsevat maahanmuuttajat ja maahanmuuttajaryhmät tunnustetaan ja heidän tarvitsemansa palvelut määritetään.

Esityksen mukaan kunnan on asetettava maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmä (46 §). Esitys on erittäin kannatettava.

Valtion korvaukset (8 luku)

On hyvä ja välttämätön asia, että myös hyvinvointialueen on mahdollista saada laskennallisia korvauksia pakolaisten vastaanottoon liittyen.

Tulkkaukset tulisi erottaa laskennallisista korvauksista ja ne tulisi korvata todellisen käytön ja kustannusten perusteella. Näin turvataan tarpeellisten tulkkaukspalveluiden saatavuus.

Huomio liittyen 61 §:ään: Pykälässä on maininta kotoutumista edistävästä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Onko määritelty riittävän tarkasti mitä laissa tarkoitetaan kotoutumista edistäville sosiaali- ja terveystalouksilla? Sosiaalihuoltolaissa ei mainita kotoutumisen edistämistä sosiaalihuoltoon kuuluvana tehtävänä. Jatkovalmistelussa tulisi selvittää, onko tarpeen muuttaa sosiaalihuoltolakia tältä osin.

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

Hyvinvointialueella asiakastietojärjestelmät säilyvät ennallaan. Kuntien osalta tarvitaan asiakastietojärjestelmä, joka on valtakunnallisesti yhteensopiva ja palvelee erityisesti kuntasektoria. Sujuva tarpeen mukainen tiedonvaihto kuntien ja hyvinvointialueen kotoutumista edistävien työntekijöiden välillä tulee varmistaa.

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

Laissa ei säädetä kunnallisten kotoutumispalveluiden henkilöstön kelpoisuudesta ja osaamisvaatimuksista, mikä lienee perusteltua. Oikeanlaisen ja riittävän osaamisen varmistaminen on tärkeää ja sen syytä varmistaa esim. koulutusjärjestelmässä.

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

Ei kommentoitavaa.

Kirmanen Tiina
Etelä-Karjalan hyvinvointialue